Dorpsanalyse, Westlaren

LAOS LANDSCHAPS ARCHITECTUUR EN STEDEBOUW

16-06-2020

Inhoud

INLEIDING 3

OPGAVE 4

DOELEN 5

KANSEN 6

LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

LOCATIE 8

HOOGTE 9

GEOMORFOLOGIE 12

BODEM 13

ONTWIKKELING LANDSCHAP 15

LANDSCHAPSTYPEN 18

WIJK ANALYSE

UITBREIDING ZUIDLAREN 21

WIJKONTWIKKELING 22

WIJKOPZET 25

DENNENOORD 26

WIJKGEVOEL 27

GROENSTRUCTUUR 44

BESTRATING 50

SAMENVATTING 53

Inleiding

Gelegen in de gemeente Tynaarlo op de Hondsrug ligt de wijk Westlaren, naast de dorpskern van Zuidlaren. Voor Westlaren ligt er een onderhoudsopgave waarvoor een groot deel van dewijk op de schop moet, dit biedt een prachtige kans om de wijk direct toekomstbestendig in te richten. Door het project samen met de bewoners en andere stakeholders voor te bereiden worden vanuit de verschillende invalshoeken wensen en kansen in beeld gebracht. Door werk met werk te maken wordt zoveel mogelijk invulling gegeven aan alle wensen en kansen waardoor de uiteindelijke tevredenheid over de openbare ruimte in Westlaren zo hoog mogelijk is.

Opgave

De openbare ruimte wordt in zijn geheel opnieuw ingericht naar aanleiding van de opgave om het DWA-riool te vervangen en uit te breiden met HWA riool. Daarnaast is ook een groot deel van de wegen in de wijk aan vervanging toe. Naast de onderhoudsopgave, het maken van een regenwaterafvoer/berging in de straten en het onderhoud van de wegen (vervangen van verharding) worden ook, waar mogelijk de openbare verlichting en het groen meegenomen. het resultaat van het project moet zijn:

Een veilige, klimaat robuuste en goed te onderhouden openbare ruimte in Westlaren, die qua inrichting voldoet aan de wensen van de stakeholders van Westlaren en toekomstbestendig is.

Het vervangen van de riolering en de verharding van de Schipborgerweg is in 2017 afgerond (foto, april 2020)

Berkenweg (april 2020)

Doelen

Wegwerken **onderhoudsopgave**

Openbare ruimte **toekomstbestendig** maken

(veilig, klimaat robuust en goed te onderhouden)

&

Behouden/ verbeteren **sociale gebondenheid**

Aantrekkelijkere openbare ruimte

Kansen

Aansluiten op de **energietransitie**

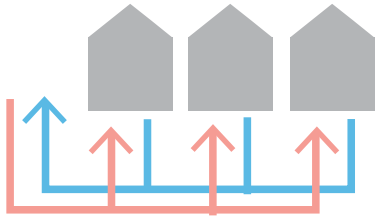

Steenbreek

Doel: Leefomgeving vergroenen, onnodige verharding in privé- en openbare ruimte vervangen door een diversiteit aan groen

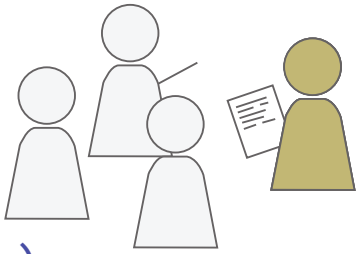

Beheer **samen met bewoners** invullen
(openbare ruimte en de particulier percelen maken samen de uitstraling)

Nuts-en telecomvoorzieningen (upgraden voorzieningen)

LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

Locatie

Ligging plangebied, Westlaren (rode lijn), in gemeente Tynaarlo (witte lijn)

Hoogte

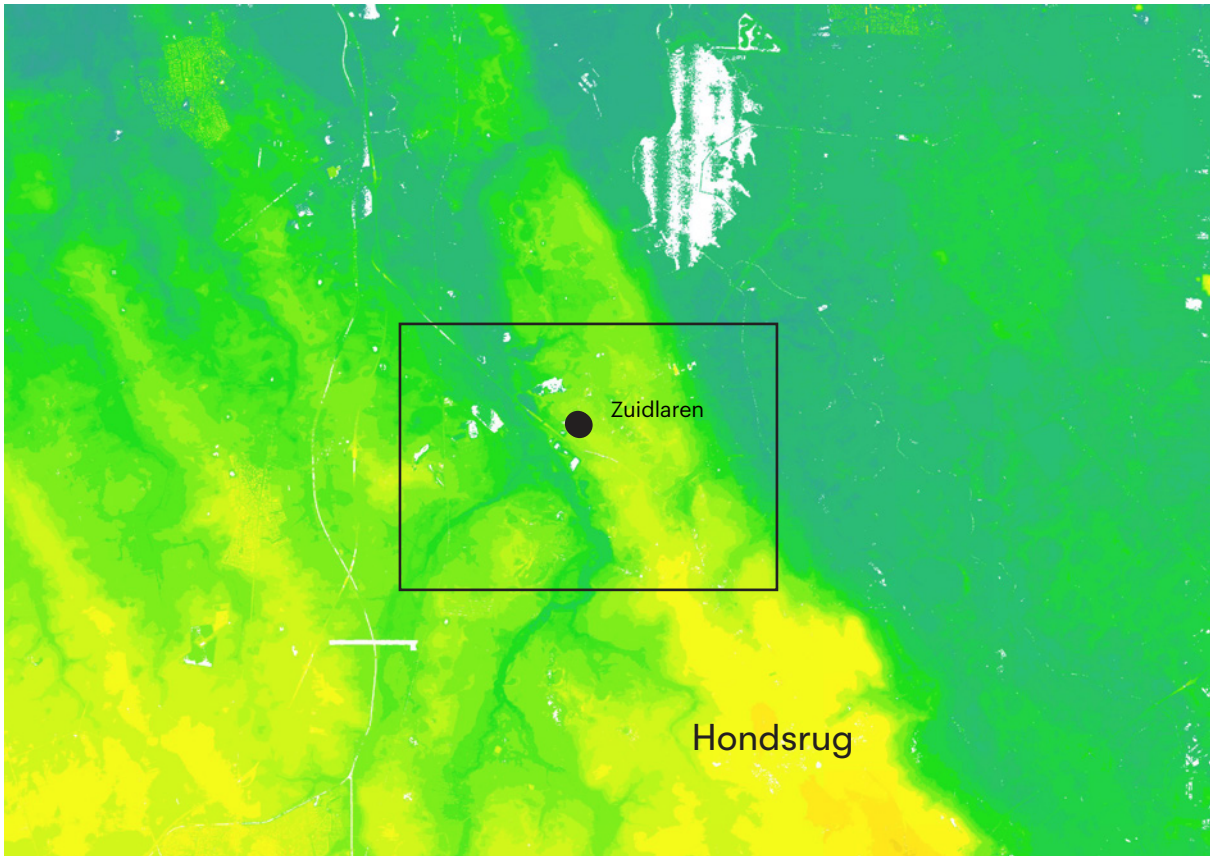

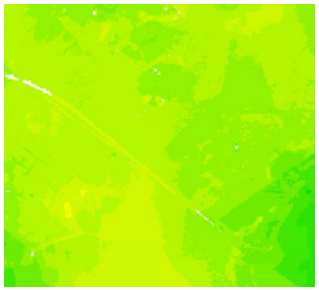

Hogere ruggen

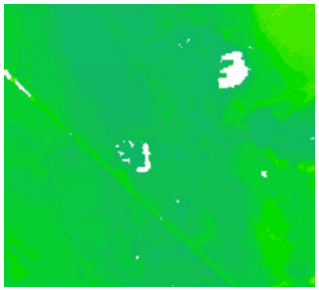

Lagere dalen

Hogere ruggen

In het Pleistoceen heeft het landijs een grote laag keileem (grondmorene) achtergelaten in Drenthe, het Drents Plateau. In de derde hoofdfase van landijsbedekking in Noord-Nedereland stroomde het ijs in zuidzuidoost-richting over Nederland. Doordat het niet een gesloten front was vormde het landijs langgerekte ruggen die samen het Hondsrugcomplex heten. Zuidlaren ligt op de grootste keileemrug van het complex, de Hondsrug zelf.

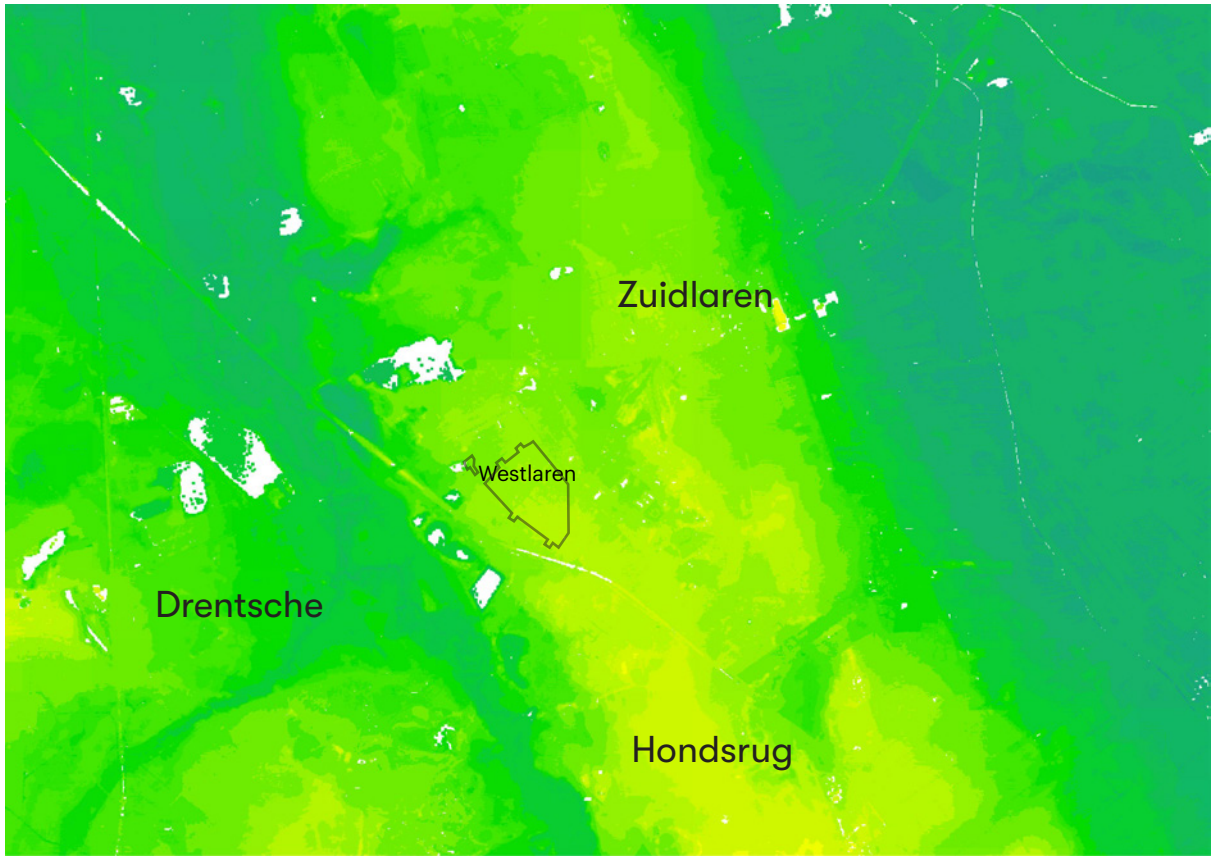

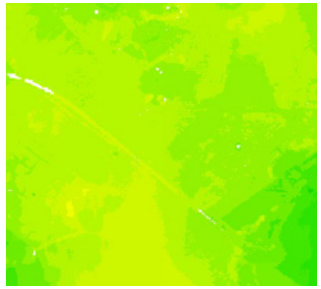

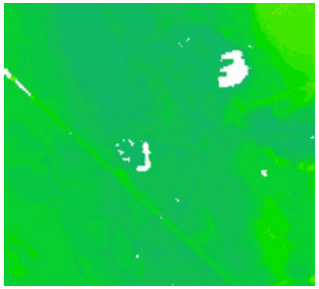

Hogere ruggen

Lagere dalen

Lagere dalen

Ter hoogte van Zuidlaren heet de beek aan de linkerzijde het Schipborgse diep. Deze is onderdeel van het stroomstelsel de Drentsche Aa, dat zich uitstrekt tot in Groningen. Het is naast een nationaal landschap ook een natura 2000 gebied, NNN gebied en NNN verbinding. Kortom Westlaren ligt vlak naast een belangrijk natuurgebied.

Aan de oostkant van Zuidlaren loopt het landschap naar beneden richting een ander beekdal, het Hunzedal. In het holoceen heeft zich over dit oerstroomdal een veenpakket gevormd. Hier kwamen de veenkoloniën met aan de rand van het gebied de randveenontginning.

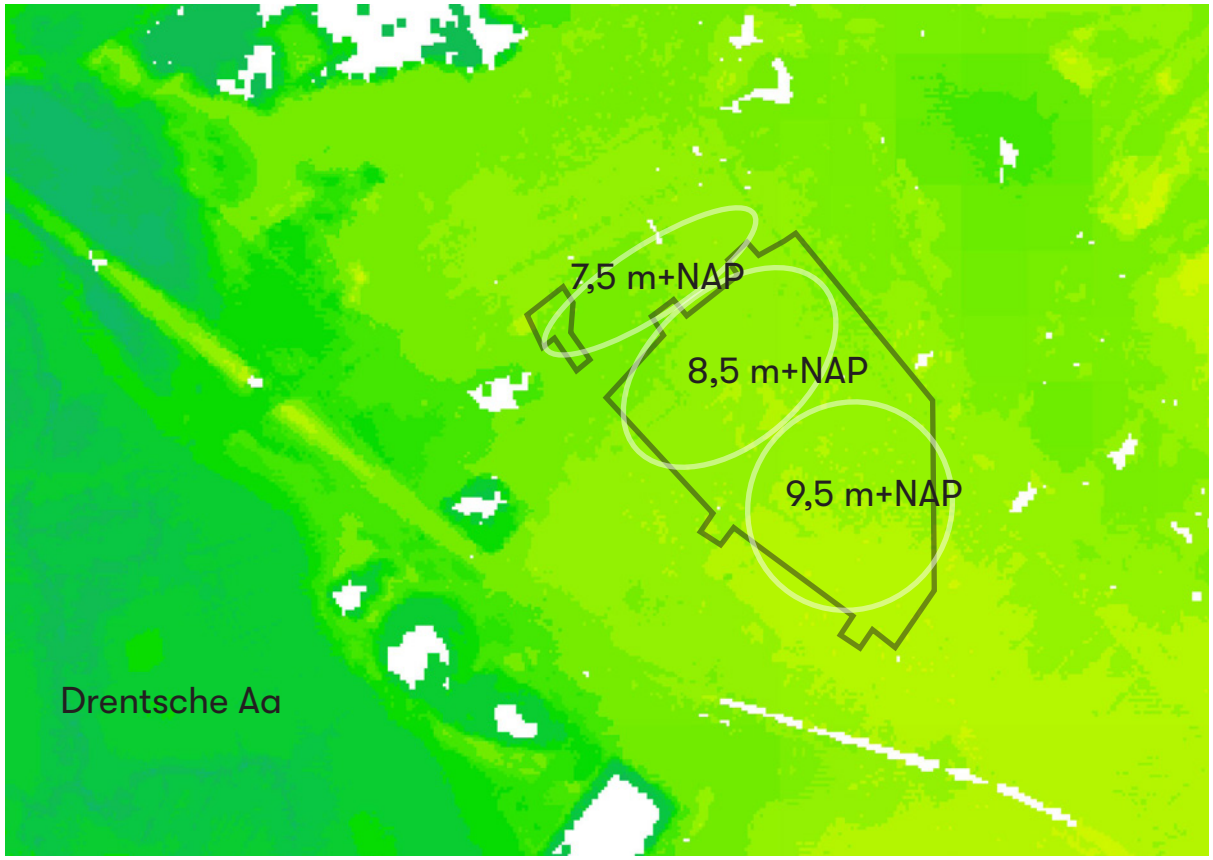

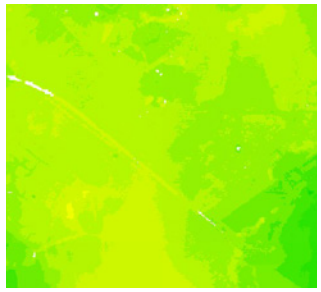

Hogere ruggen

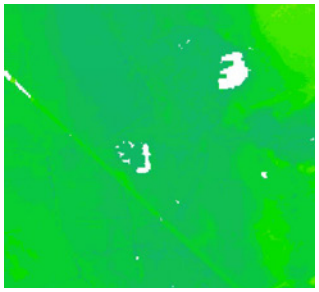

Lagere dalen

Westlaren

Vanuit het zuidoosten loopt de wijk af richting het noordwesten. Het hoogste gedeelte ligt gemiddeld op 9,5 m+NAP (van de Schipborgerweg richting de Esdoornlaan). Het volgende gedeelte ligt op gemiddeld 8,5 m+NAP (richting de Beukenlaan). Het gebied rondom de Veenplasweg ligt het laagst op gemiddeld 7,5 m+NAP.

Ten zuidwesten loopt het landschap steeds meer naar beneden richting het beekdal. Wat betreft het afvoeren van water heeft de wijk een goede ligging op de flank van de Hondsrug.

Geomorfologie

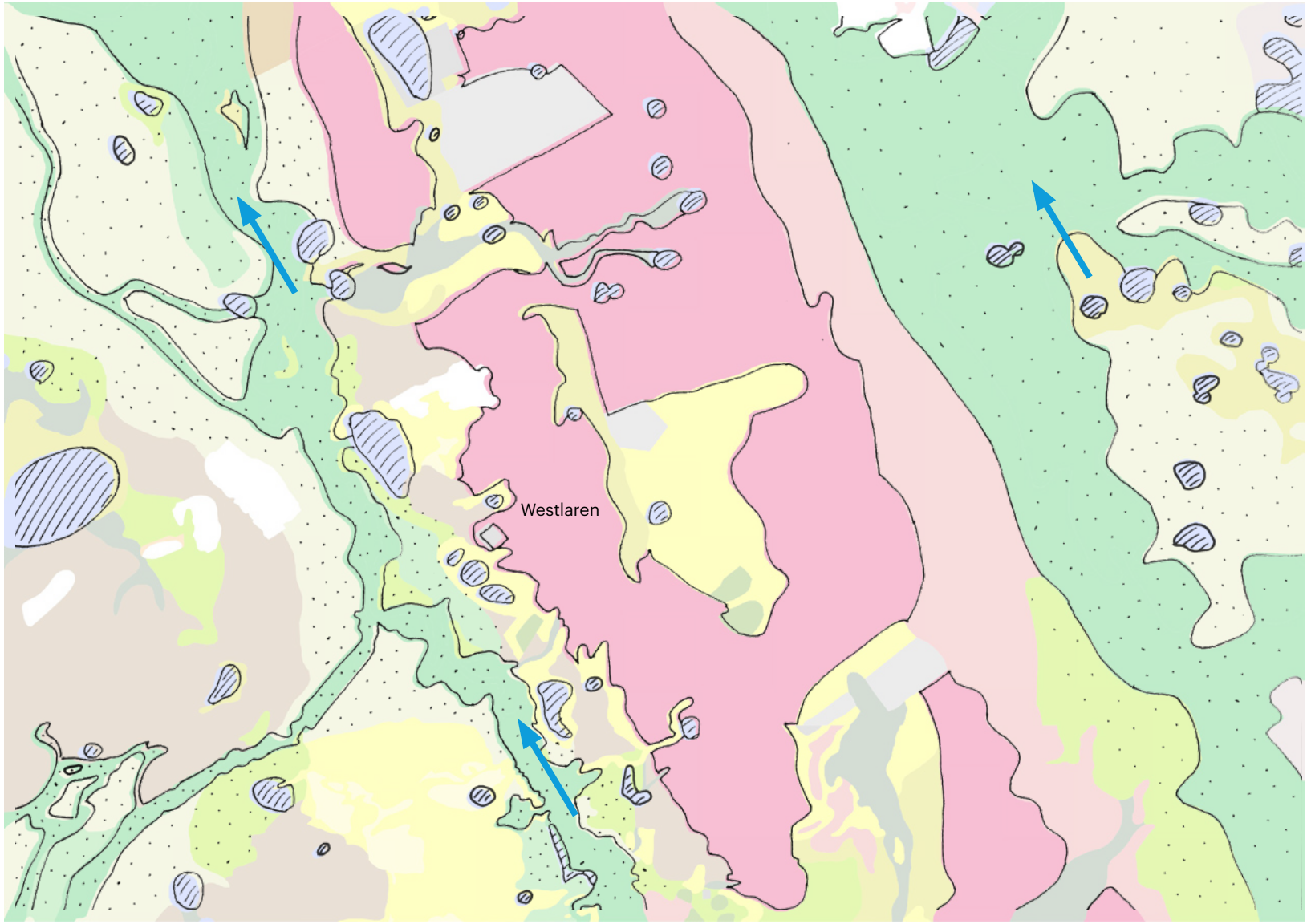

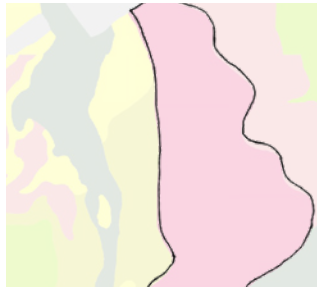

Keileemrug (Hondsrug)

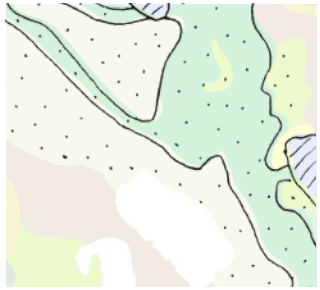

Beekdalbodem

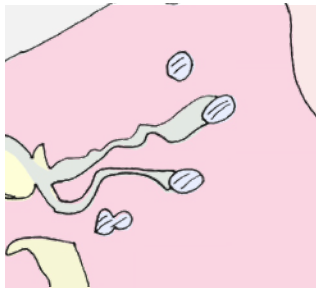

Laagte met randwal incl. pingoruines

Bodem

Geomorfologie en de bodem

Zuidlaren ligt op een hoger gedeelte in het landschap zoals op de hoogtekaart al te zien was. Uit de bodemkaart wordt duidelijk dat de keileemrug bestaat uit een zandgrond. De lager gelegen delen zijn de beekdalen met bodems die bestaan uit veen op zand. Deze watersystemen hebben een noordwest gerichte afwatering. Westlaren heeft op de rand van de keileemrug een goede ligging qua afwatering.

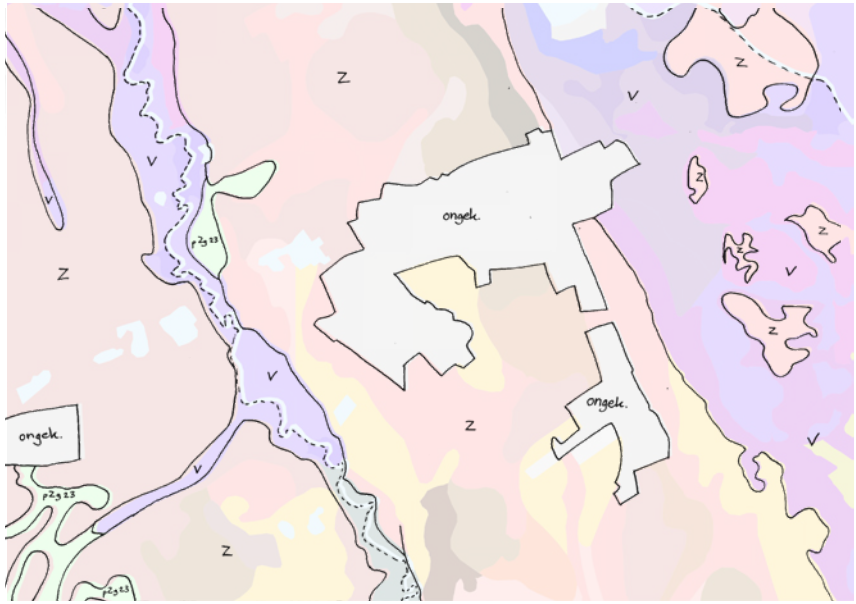

Z:
leemarm, zwak lemig, fijn zand

V:
veen op zand

pZg23:
lemig fijn zand

De mensen vestigden zich op de hogere delen van het landschap, zo ook in Zuidlaren. Op de drogere zandgronden verbouwden ze hun gewassen en op de lagere natte gronden lieten ze hun vee grazen. Op de ruggen voerden de wegen waar het vee langs werd geleid tot in de dorpskern bij de brink, de Oude Zeegserweg is hiervoor exemplarisch.

Zo ontstond het Esdorpenlandschap met bij de dorpen op de hogere gebieden de akkerbouw op de es. In het kader van klimaatverandering kampen de hogere zandgronden steeds meer met de langere periodes van droogte.

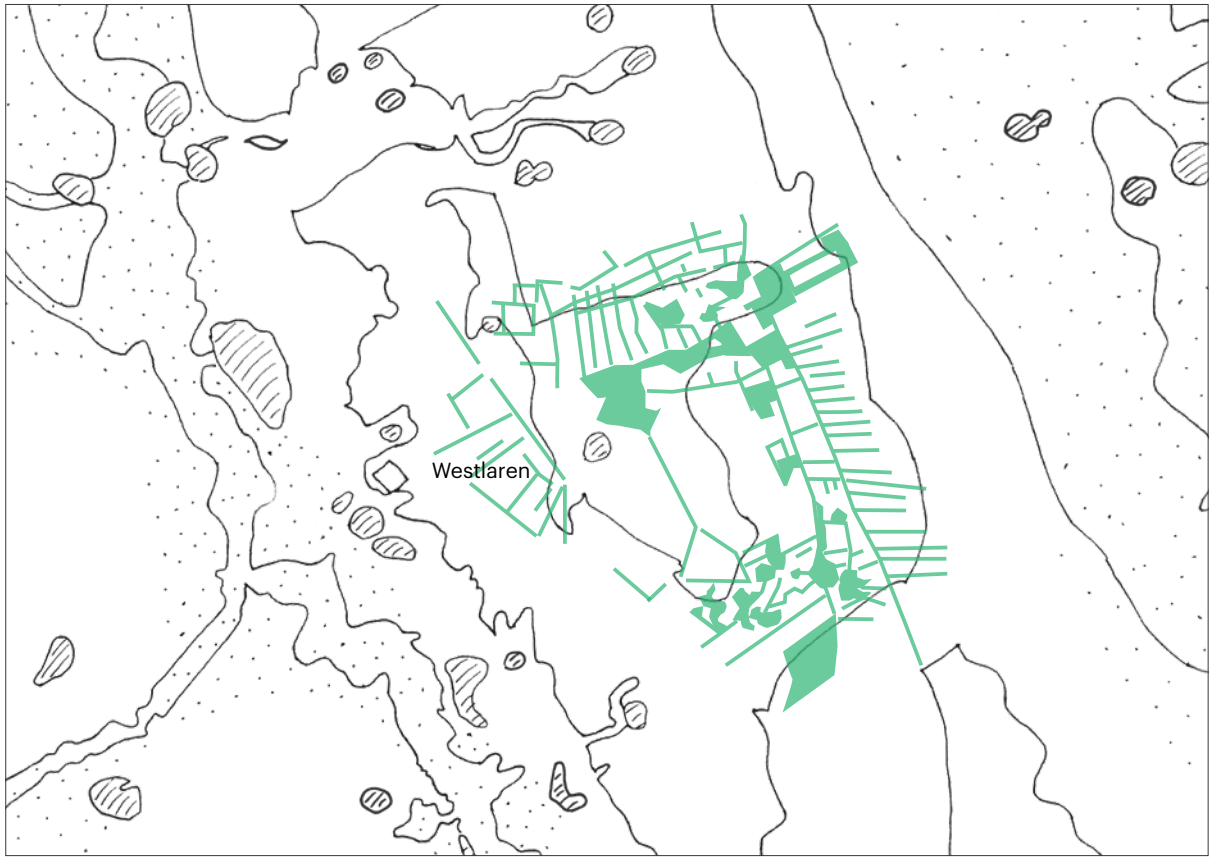

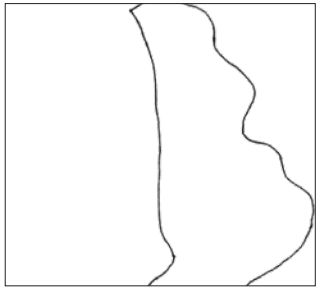

Keileemrug (Hondsrug)

Beekdalbodem

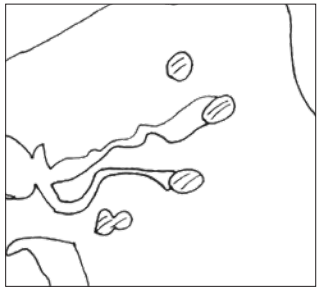

Laagte met randwal incl. pingoruines

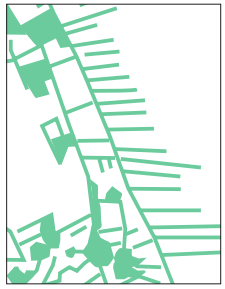

Groenstructuur rondom Zuidlaren

Groenstructuur

De Structuurvisie LOP Tynaarlo (2009) wijst op de samenhang tussen de beplantingen van de wegen en hun positie in het landschap. De wegen die door de wijk Westlaren lopen liggen op een hoogte overgang tussen laagte en rug, en zijn onderdeel van de groenstructuur richting het dorp. Bij de dorpswegen in het esdorpenlandschap horen bijvoorbeeld eikenlanen stelt de LOP (2009).

Ontwikkeling landschap

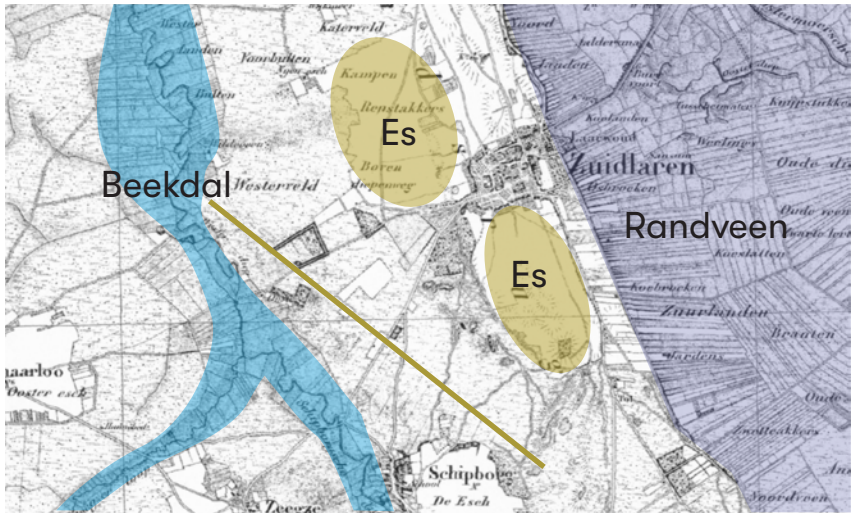

1850

Het beekdal aan de linkerzijde en het randveen aan de rechterzijde van Zuidlaren zijn ontgonnen. Er wordt begonnen met het verkavelen van de heidelanden. De bruine lijn is een markegrens. De essen liggen op de droge zandgronden ten noorden en zuiden van het dorp.

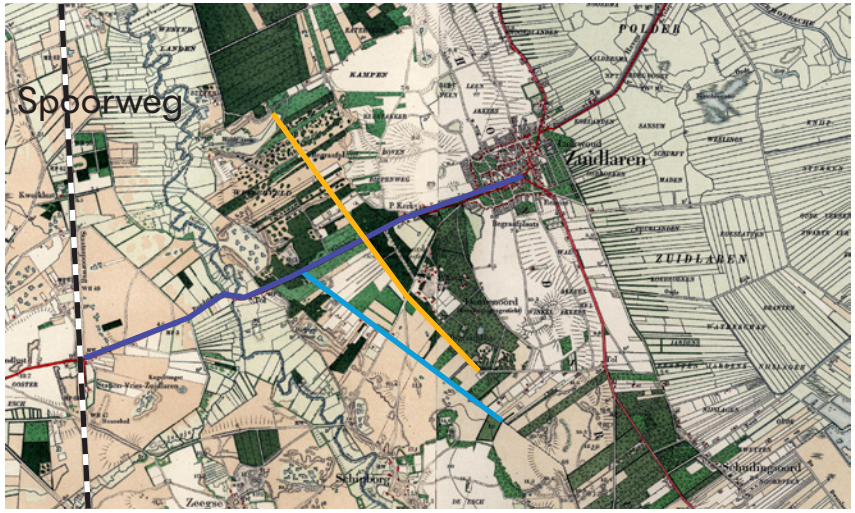

1920

Heidelanden maken plaats voor grote lappen met bos en er wordt steeds meer verkaveld. De ontginningsas (oranje) loopt langs de Tienelsweg, de Schipborgerweg en de Boerlaan. Langs die weg liggen ook de dorpelijke functies, zoals de supermarkt, kerk en school gesitueerd.
In 1870 is het spoorwegtracé doorgetrokken naar Groningen. De Stationsweg (paars) verbindt Zuidlaren met station Tynaarlo. De Berkenweg (blauw) (voormalig Anloërweg) is ook een belangrijke verbinding, richting Anloo.

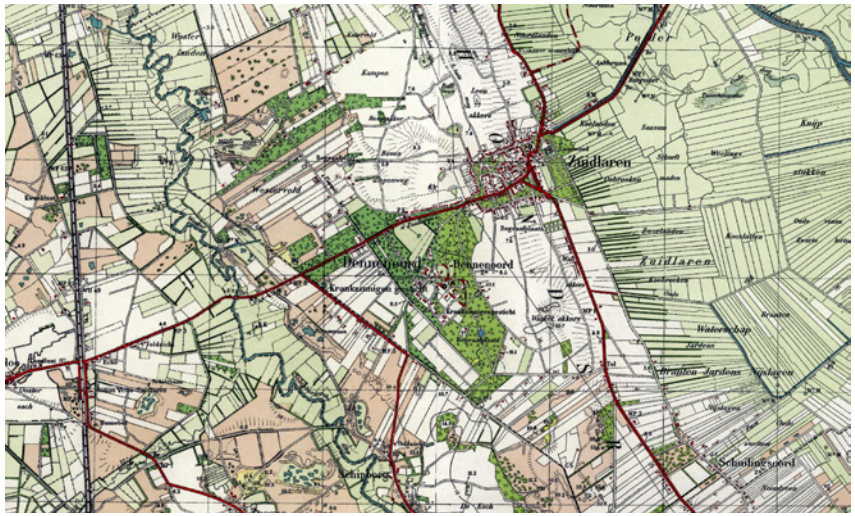

1950

Na de oorlog heerst er woningnood en wordt het landschap verder verkaveld. Delen van het bosgebied zijn verdwijnen en Zuidlaren begint zich uit te breiden langs de wegen.

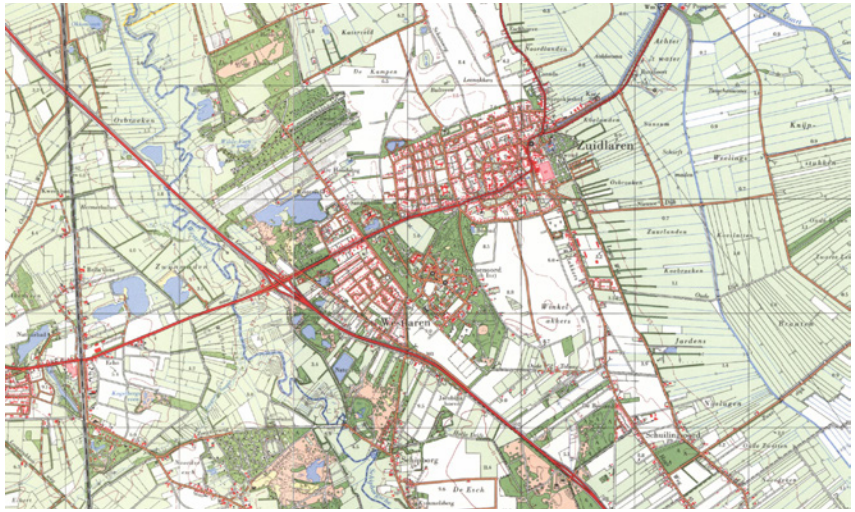

1980

Zuidlaren heeft zich fors uitgebreid over de noorder es en de wijk Westlaren heeft zich gevormd. De wijk is gevormd op basis van het bestaande wegenpatroon.
De N34 is aangelegd en in de omgeving hebben zich steeds meer plassen gevormd die onder andere het resultaat zijn van zandwinning.

2018

Zuidlaren is om de zuider es heen gegroeid.
Aan de oostkant van het dorp bevinden zich nog steeds een aantal karakteristieke houtwallen die het open landschap insteken.

Landschapstypen

Grootschalig orthogonaal ontginningslandschap

Kleinschalig oneven beekdallandschap

Open kamers waar essen lagen

De wijk Westlaren ligt in in een kleinschalig landschap met kamers omsloten door bos. Aan de zuidwestzijde van dit landschap ligt het openere beekdallandschap met oneven verkavelingsstructuur. Aan de noordoostzijde grenst de wijk aan het bosrijke gebied van Dennenoord. Daarnaast ligt een es omsloten door het stedelijke gebied van Zuidlaren. Verder ten oosten van Zuidlaren steken houtwallen het open grootschalige orthogonale ontginningslandschap in. Zo zijn binnen een relatief klein gebied veel verschillende typen landschap terug te vinden rondom Westlaren.

WIJKANALYSE

Uitbreiding Zuidlaren

In 1927 kwam het eerste voorstel voor uitbreiding van Zuidlaren bij de gemeenteraad, doordat er nauwelijks meer bouwterrein over was. Hieronder is het uitbreidingsplan voor Westlaren (van Architectenbureau Hoekzema) uit 1936 te zien, wat in 1937 weer werd ingetrokken. Ondanks oorlogsomstandigheden werd het planvormingsproces voorgezet en kwamen er in 1943 de eerste goedgekeurde plannen.

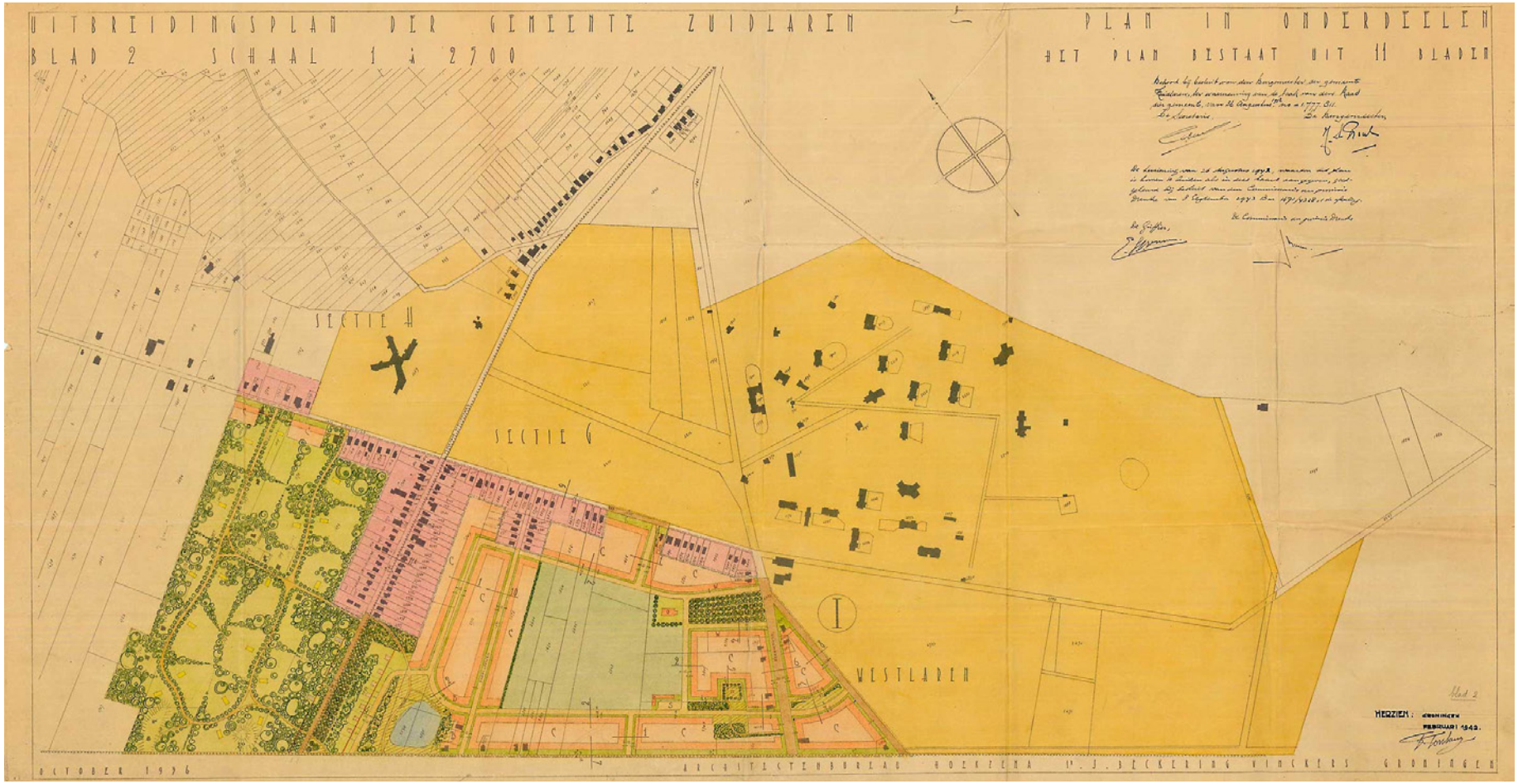

Uitbreidingsplan Westlaren 1936, Architectenbureau Hoekzema

Wijkontwikkeling

1902

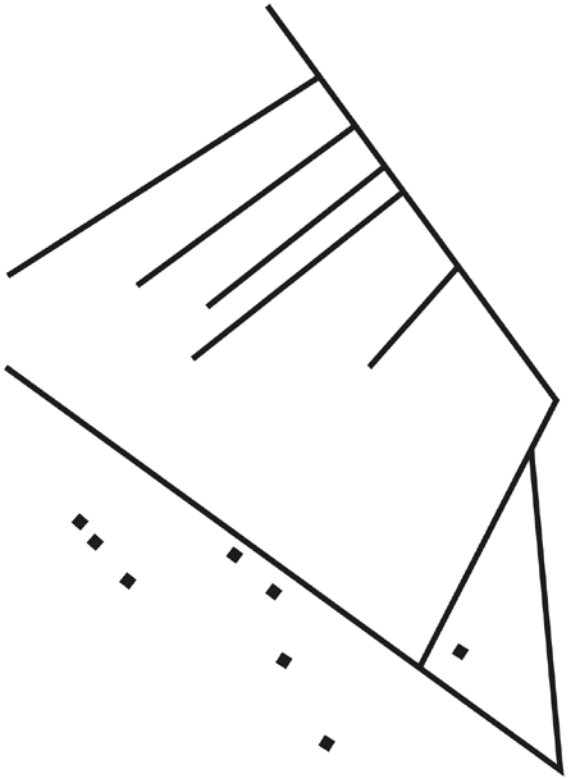

De verkavelingsstructuur en ontginningslijnen vormen de basis voor de wijkstructuur en toekomstige wegen (zoals de Berkenweg en de Schipborgerweg). Door de komst van Dennenoord rond 1900 komt er behoefte aan woonruimte in de nabije omgeving.

1954

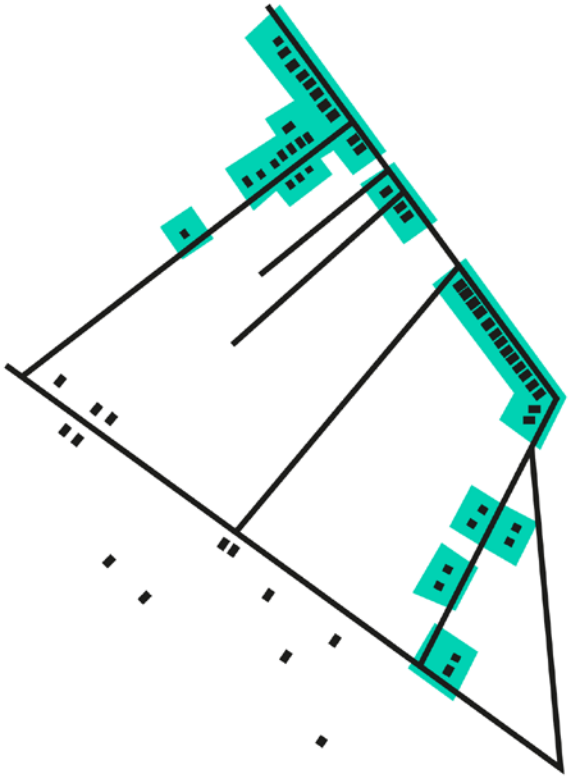

Aan de Berkenweg, Schipborgerweg, Beukenlaan en Oude Zeegserweg komen de eerste huizen, als langs een lint gevormd. De lijn van de Esdoornlaan wordt verder doorgetrokken.

1960

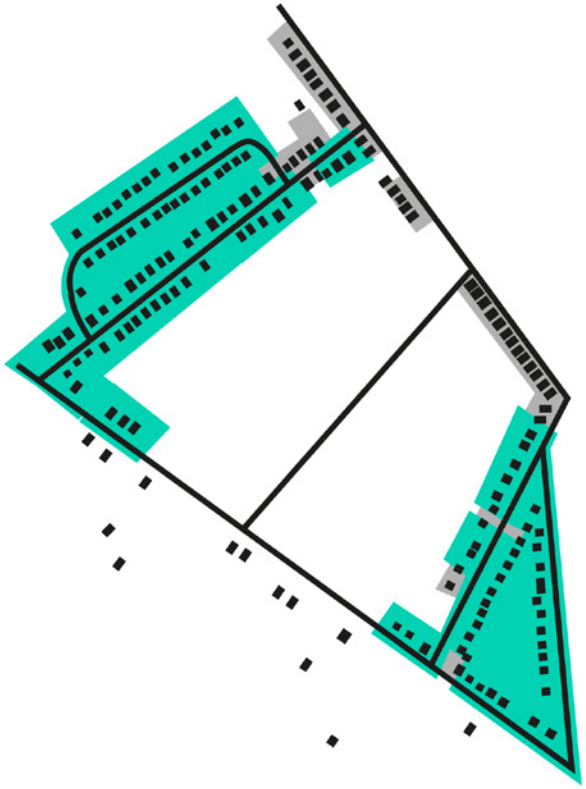

De woonwijk wordt van het noorden naar het zuiden bebouwd. Rond de Veenplasweg in het noorden en de Oude Zeegserweg in het zuiden ontwikkeld de wijk zich verder.

1970

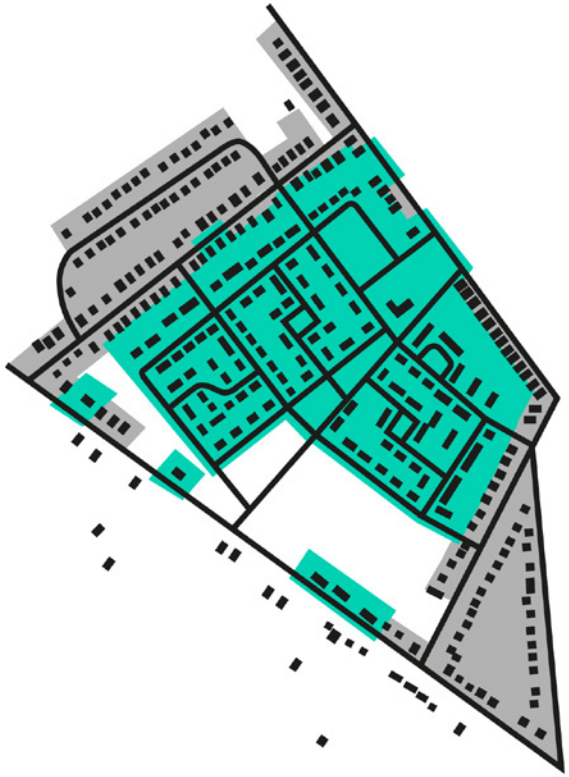

In 1970 met de komst van de N34 wordt de wijk verder ingevuld. In het noordoostelijke deel van de wijk zijn de huizen gecentreerd rondom hofjes.

1982

Binnen tien jaar word het zuidwestelijke deel van de wijk verder ingevuld. De opbouw is in dezelfde stijl als de rest van de wijk, maar met iets minder groen in de straatprofielen.

Opzet

De structuur van de wijk is gebaseerd op de lijnen die al aanwezig waren in het landschap. Dat zijn de Beukenlaan, Esdoornlaan en Oude Zeegserweg. Deze drie wegen hebben een groen karakter met bomen.

Ook de Veenplasweg die iets daarna is aangelegd heeft een groen karakter. Deze lijkt net als de andere randen van de wijk als langs een lint ontstaan.

Tussen de drie assen hebben zich eigenlijk kleine wijkjes gevormd. Ten noordoosten van de Kastanjelaan, die haaks op de drie wegen staat, is het karakter rationeler en ten zuidoosten ervan onregelmatiger.

Tussen de Esdoornlaan en Iepenlaan ligt een groen gebied, als een groen hart in het midden van de wijk, het heeft het karakter van een brink.

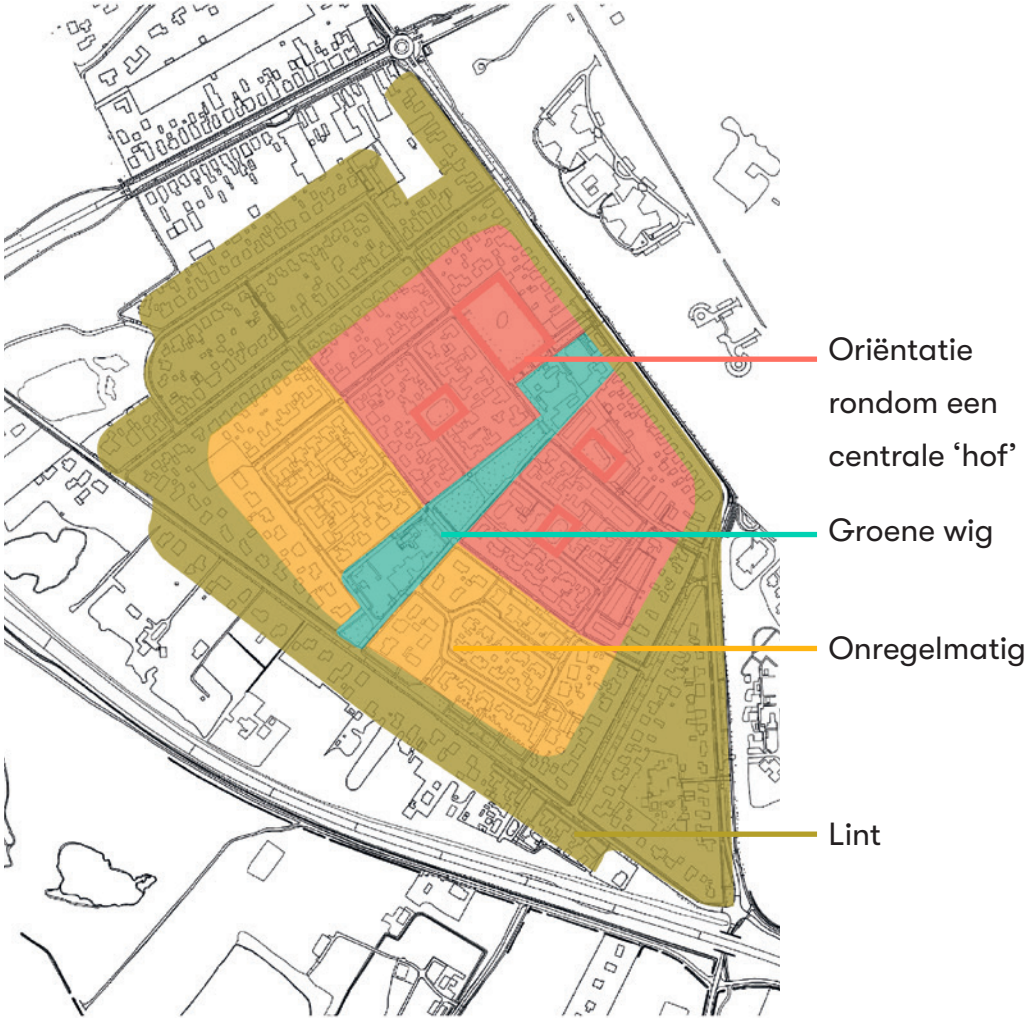

Dennenoord

Aan het eind van de 19e eeuw werd een dennenbos bij Zuidlaren opgekocht en Dennenoord aangelegd, een krankzinnigengesticht. De gebouwen vormden samen een klein dorp met eigen voorzieningen. Er was een groentetuin, fruitbomen en er liepen varkens en koeien in het weiland. Het complex bevatte veel groen en was ruim opgezet.

In 1935 kwam tegenover Dennenoord het Noorder Sanatorium erbij, een gebouw voor psychiatrische patiënten. Alleen zaten deze daar vrijwillig i.p.v. verplicht zoals bij Dennenoord.

In het Noorder Sanatorium zit nu een bedrijf dat onderzoek doet naar medicijnen, maar in Dennenoord worden nog steeds psychiatrische patiënten verzorgd. Het complex bevat nog steeds veel groen en is gedeeltelijk onderdeel van de NNN.

Dennenoord, ca. 1910

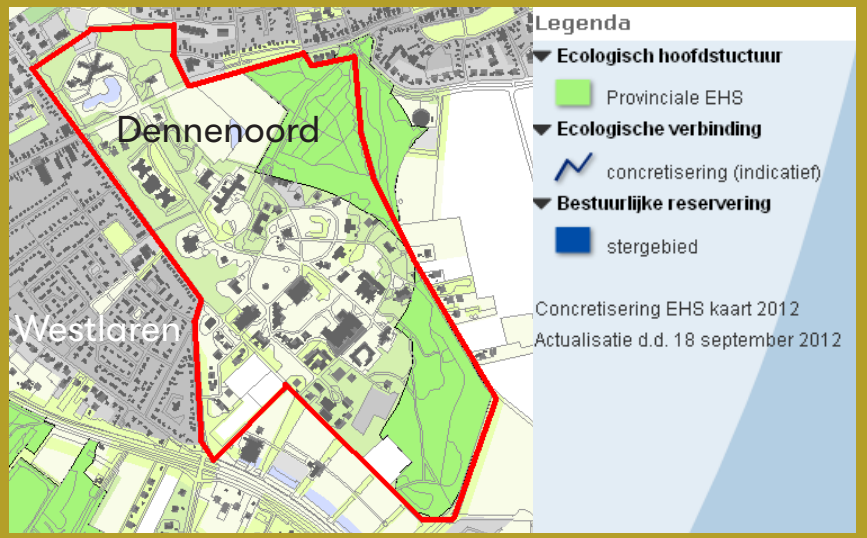

EHS binnen Dennenoord

Wijkgevoel: Randen

Landelijke rand

De Berkenweg (afbeelding rechts) en Veenplasweg (zie volgende pagina) aan de noordwestkant van de wijk hebben een landelijker karakter. Bij de Berkenweg liggen de huizen aan de ene kant wat verder van de weg af met tussendoor nog zichtlijnen wat verder verder naar achteren.
Bij de Veenplasweg zorgt de afzwezigheid van de banden in het straatprofiel voor een landelijkere uitstraling.

De Berkenweg (april 2020)

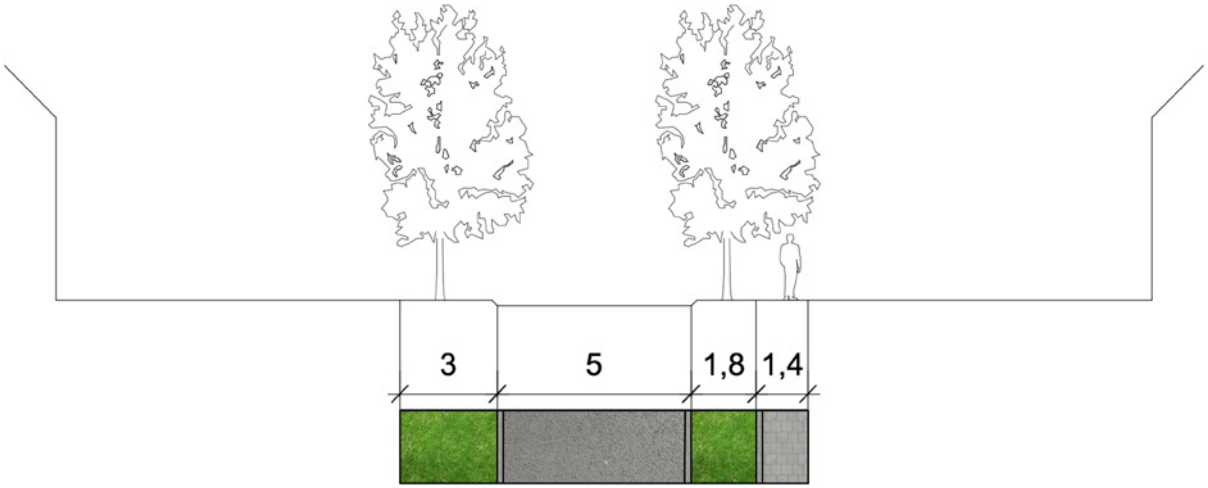

Landelijke rand

Veenplasweg (april 2020)

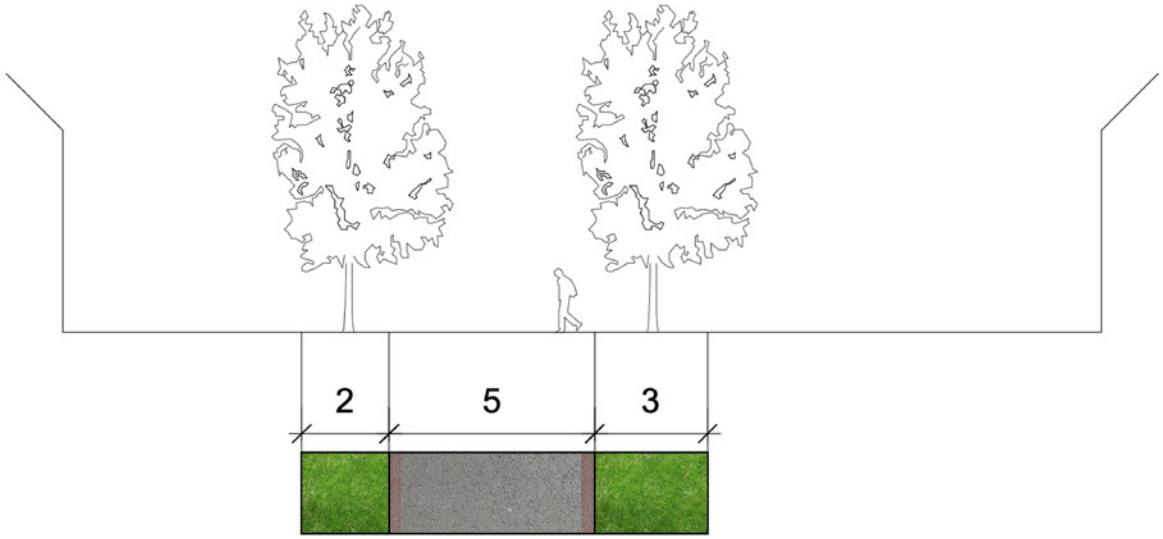

Dorpse rand

De Schipborgerweg langs de noordwestkant van de wijk heeft een dorps karakter met vrijstaande huizen. Het fietspad is afgescheiden van de rijbaan en ligt langs de rand met Dennenoord. Deze rand heeft grote invloed op de groene uitstraling van het straatprofiel.

De Schipborgerweg (april 2020)

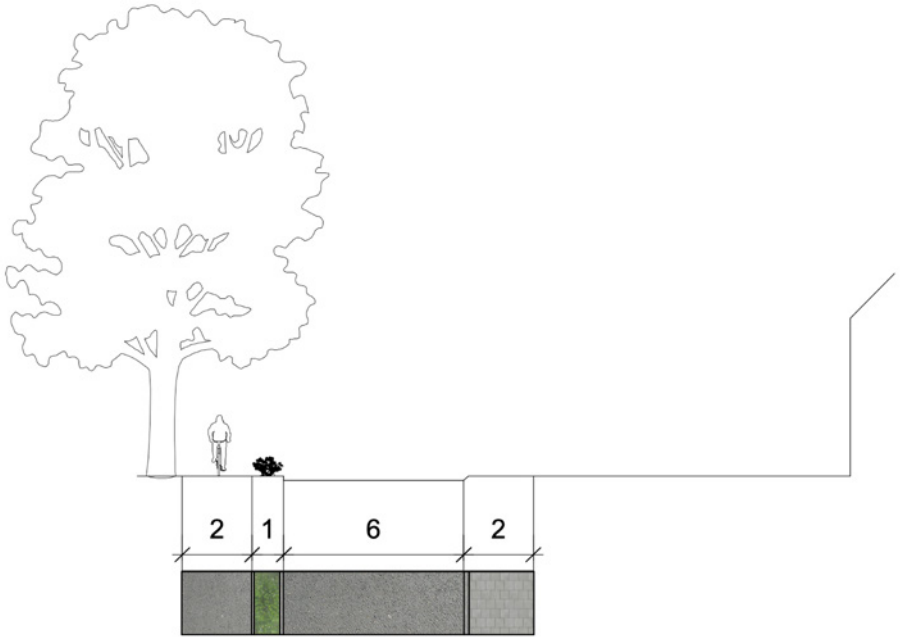

Wijkgevoel: Groene lijnen in de wijk

Groene kern

In het midden van de wijk ligt er een groene wig tussen de Esdoornlaan (afbeelding rechts) en lepenlaan (zie volgende pagina). Deze wig heeft het karakter van een brink. De aangrenzende straten hebben een strook blokhagen in het profiel.

De Esdoornlaan (april 2020)

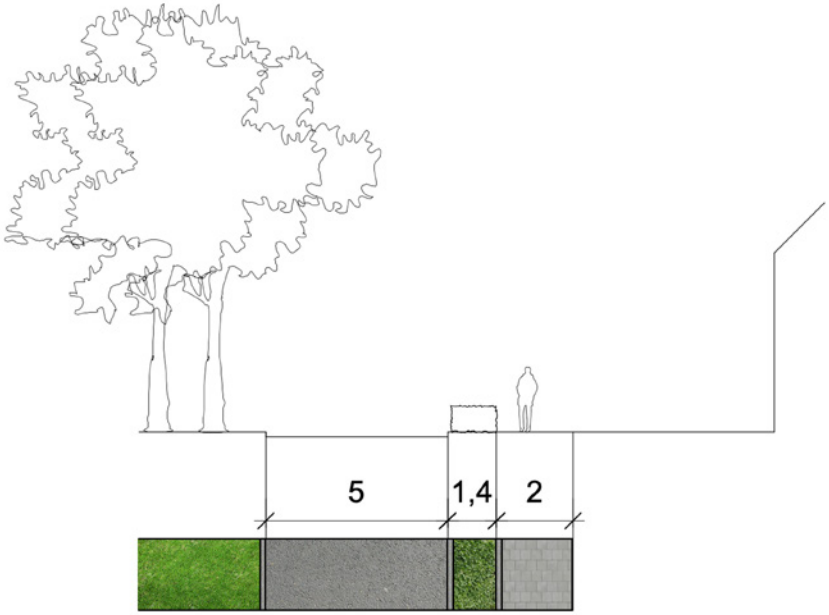

Groene kern

De Iepenlaan (april 2020)

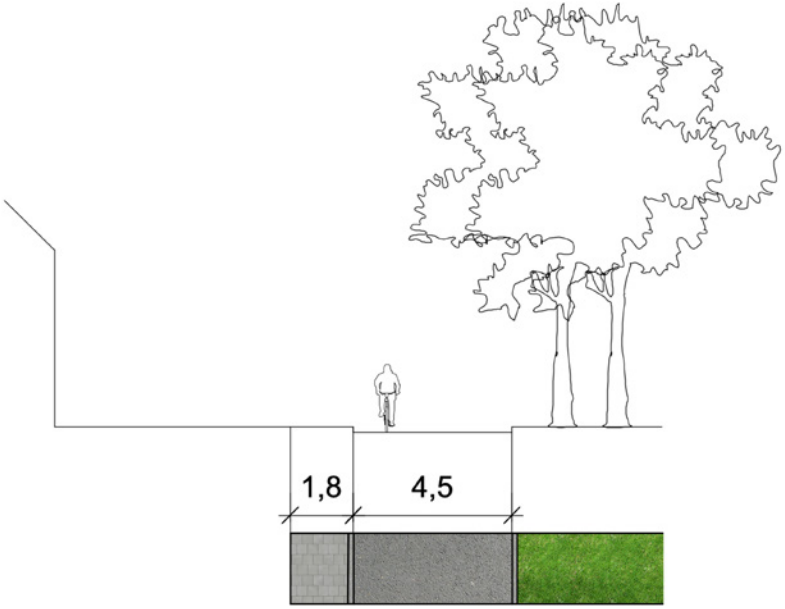

Statige lanen

De Oude Zeegserweg, Larikslaan (zie volgende paginas) en de Beukenlaan (afbeelding rechts) hebben alledrie brede straatprofielen met grasvakken en grote bomen. De Oude Zeegserweg heeft de meeste allure, het is ook een hele oude historische weg die voor de komst van Dennenoord het dorp met het omliggende landschap verbond.

De Beukenlaan (april 2020)

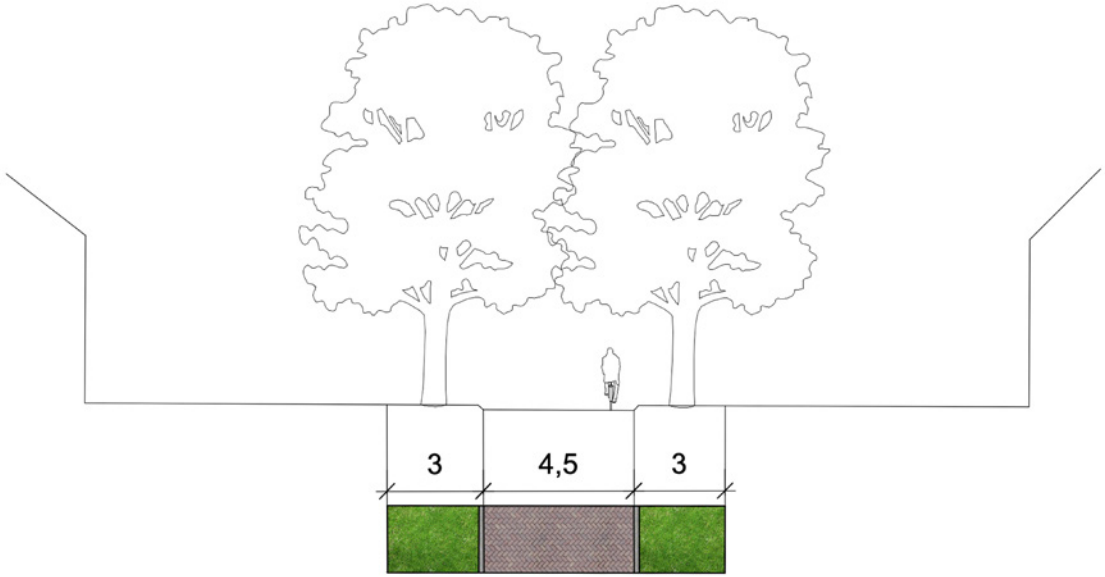

Statige lanen

De Larikslaan (april 2020)

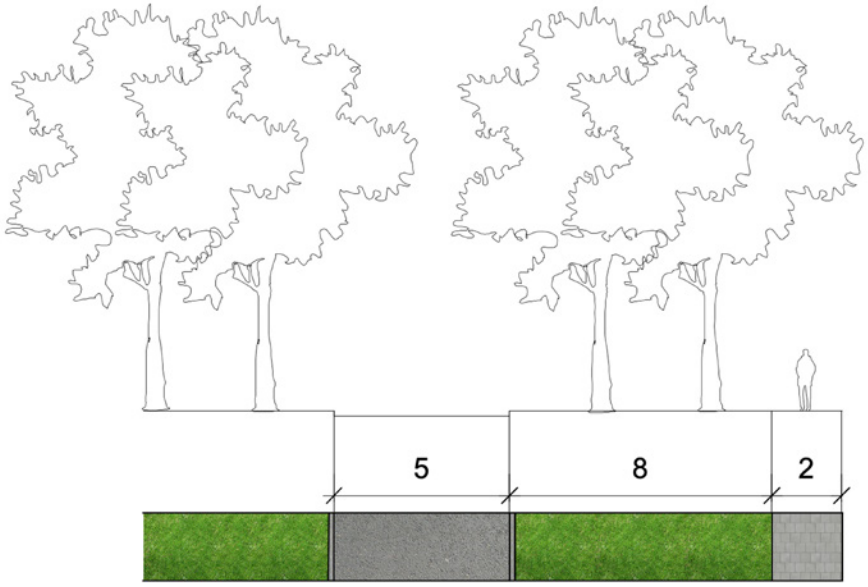

Statige lanen

De Oude Zeegserweg (april 2020)

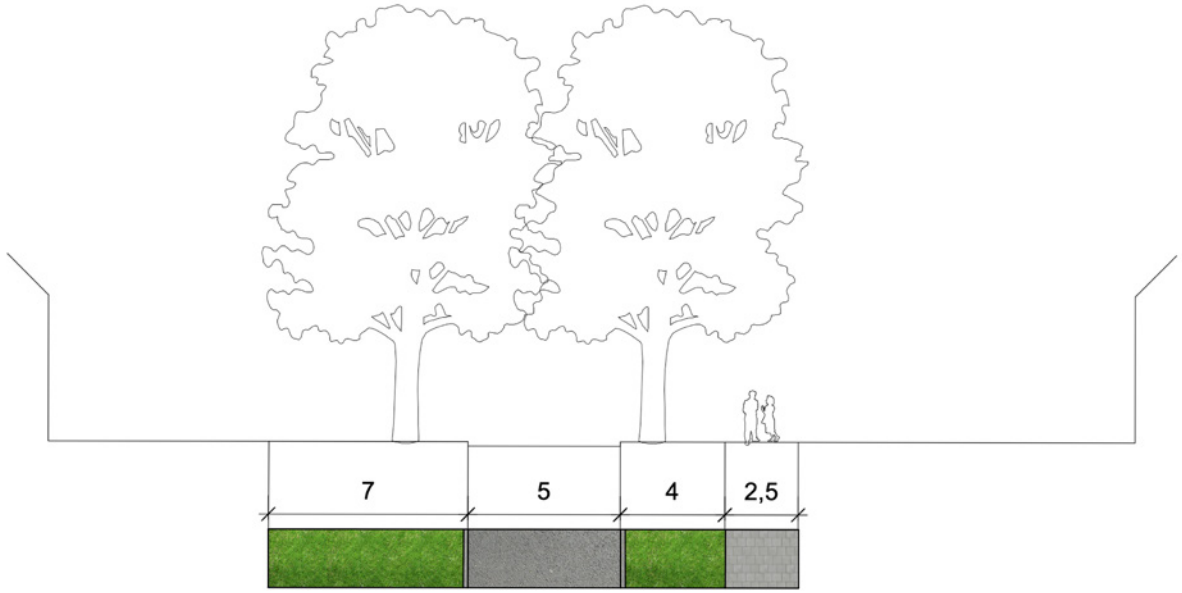

Wijkgevoel: Accenten groen

Hofjes

In het noordelijke deel van de wijk zijn verschillende hofjes. De opbouw bij de Lindenhof (zie volgende pagina) en Elzenhof (afbeelding rechts) is hetzelfde. De huizen staan gecentreerd rondom grasveld met bomen en er zit geen groen in het straatprofiel.

De Elzenhof (april 2020)

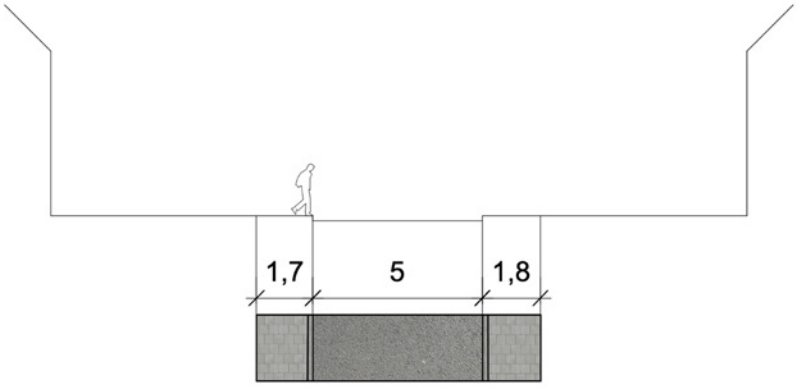

Hofjes

De Lindenhof (april 2020)

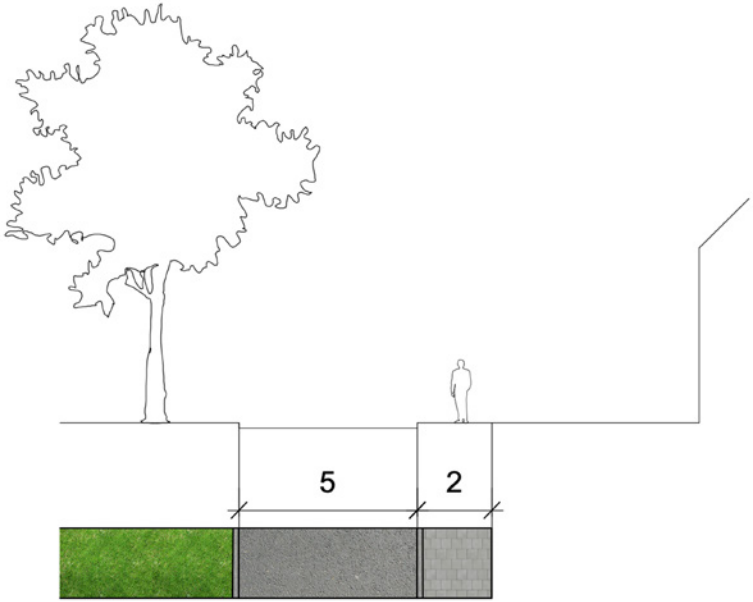

Wijkgevoel: Diversiteit

Straat met haag

De Hulstlaan laat zich kenmerken door de blokhagen. Op andere plekken in de wijk zijn ook blokhagen aanwezig, zoals bij de entrees vanaf de Berkenweg en langs de groene wig, maar de Hulstlaan ligt hier los van.

De Hulstlaan (april 2020)

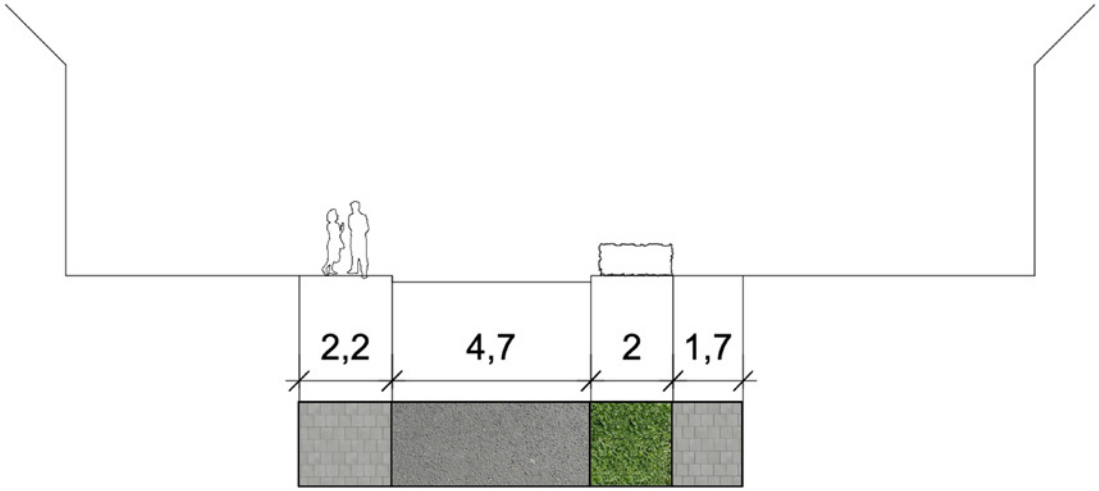

Groen parkeren

De Sleedoornlaan kenmerkt zich door de parkeerplaatsen die langs grasvakken met bomen liggen en aan beide zijden van de straat rijtjeshuizen.

De Sleedoornlaan (april 2020)

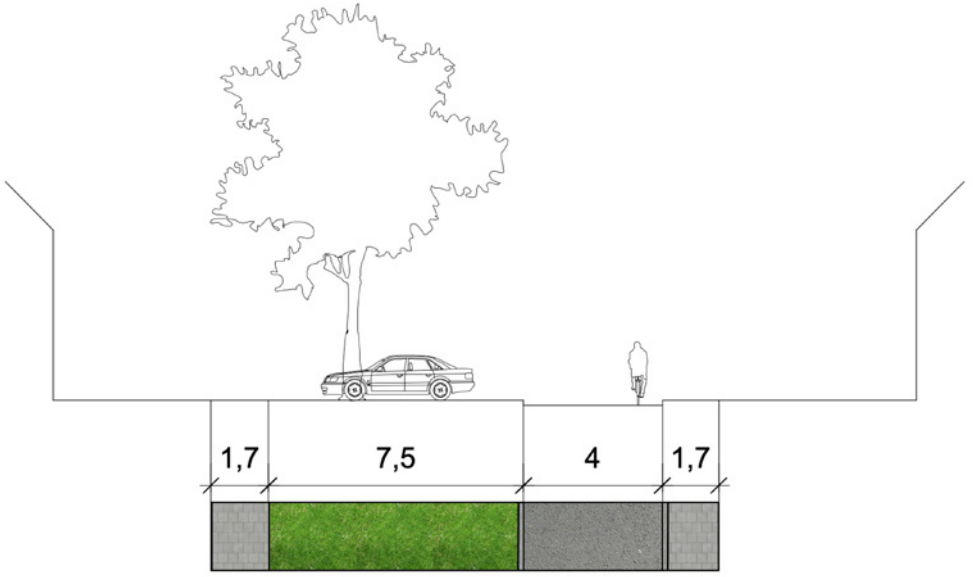

Heesters en bomen

De haakse wegen, de Eikenlaan (afbeelding rechts) en de Kastanjelaan (zie volgende pagina), laten zich kenmerken door stroken met heesters en hier en daar stukken gras met bomen.

De Eikenlaan (april 2020)

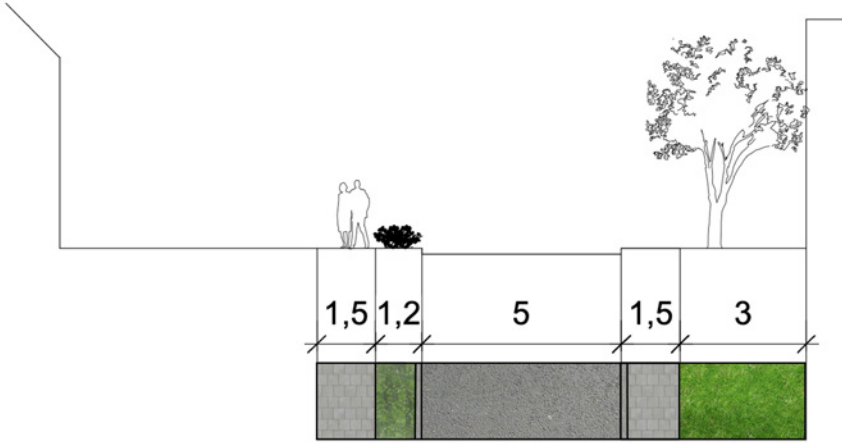

Heesters en bomen

De Kastanjelaan (april 2020)

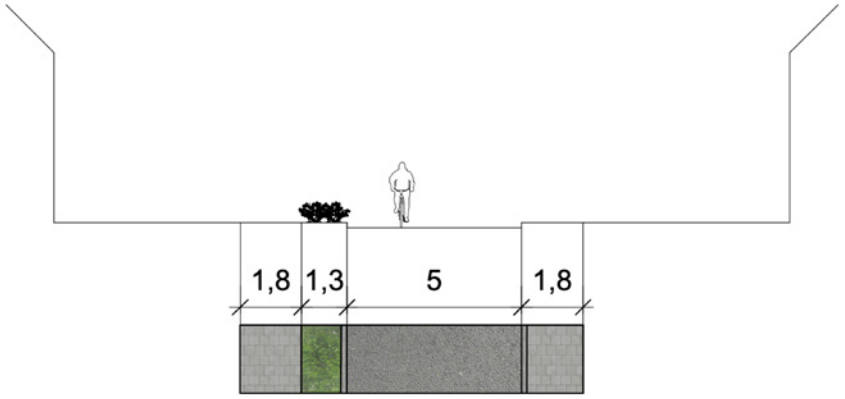

Stads

Het groen in de straatprofielen van de Bremweg (afbeelding rechts) en het Hazelaarpad (zie volgende pagina) is minder uitgesproken dan het groen in de rest van de wijk. Heesterrandjes met aan de Bremweg kleine bomen.

De Bremweg (april 2020)

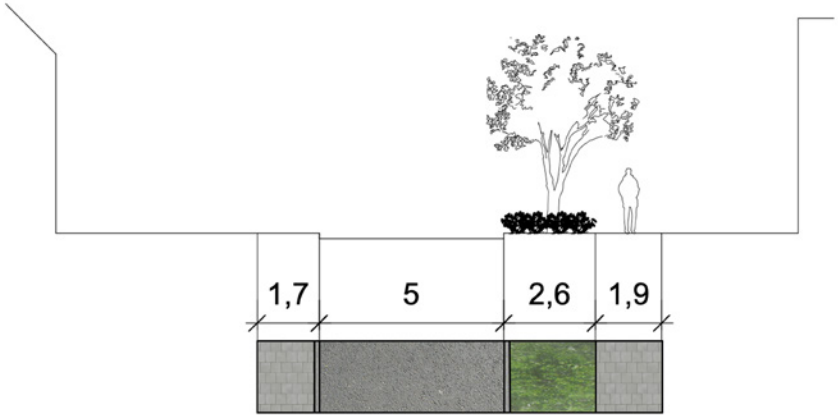

Stads

Het Hazelaarpad (april 2020)

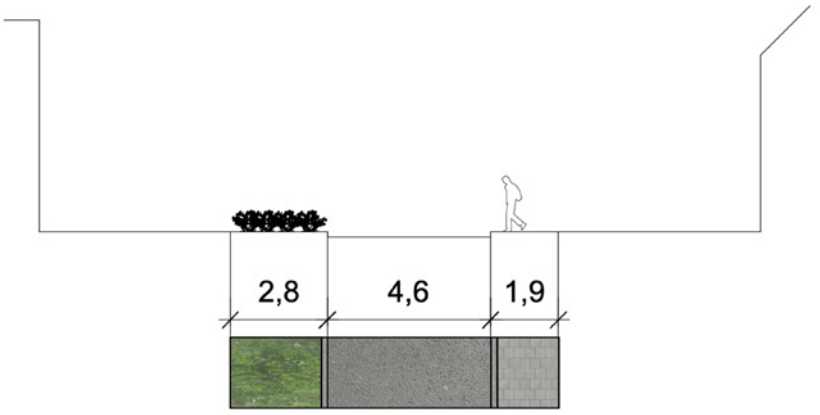

Overgang

In de Gouden Regenlaan lijken wijk en landelijk lint elkaar te ontmoeten. De straat voelt als een rand doordat beide kanten van de weg een andere typologie woningen hebben. Aan de ene kant vrijstaande woningen en aan de andere kant rijtjeshuizen en blinde muren.

De Gouden Regenlaan (april 2020)

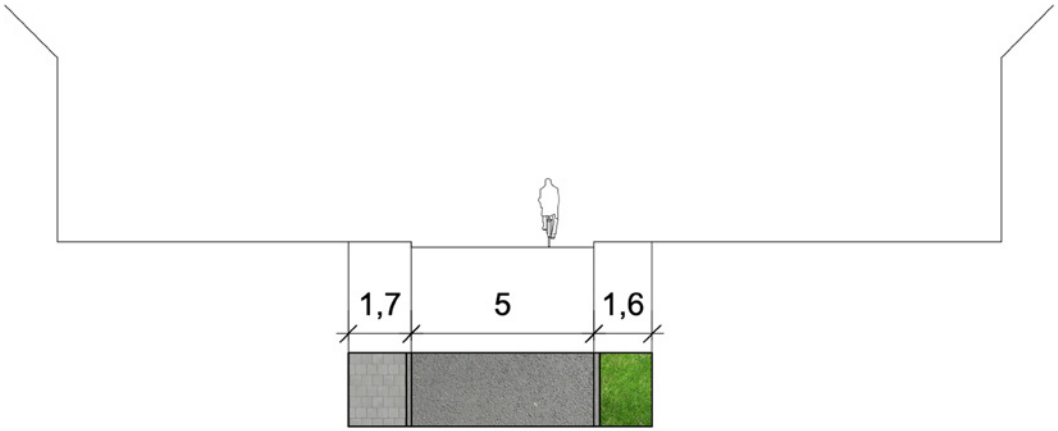

Groenstructuur gras

Groenstructuur heesters

Groenstructuur blokhagen

Groenstructuur lanen

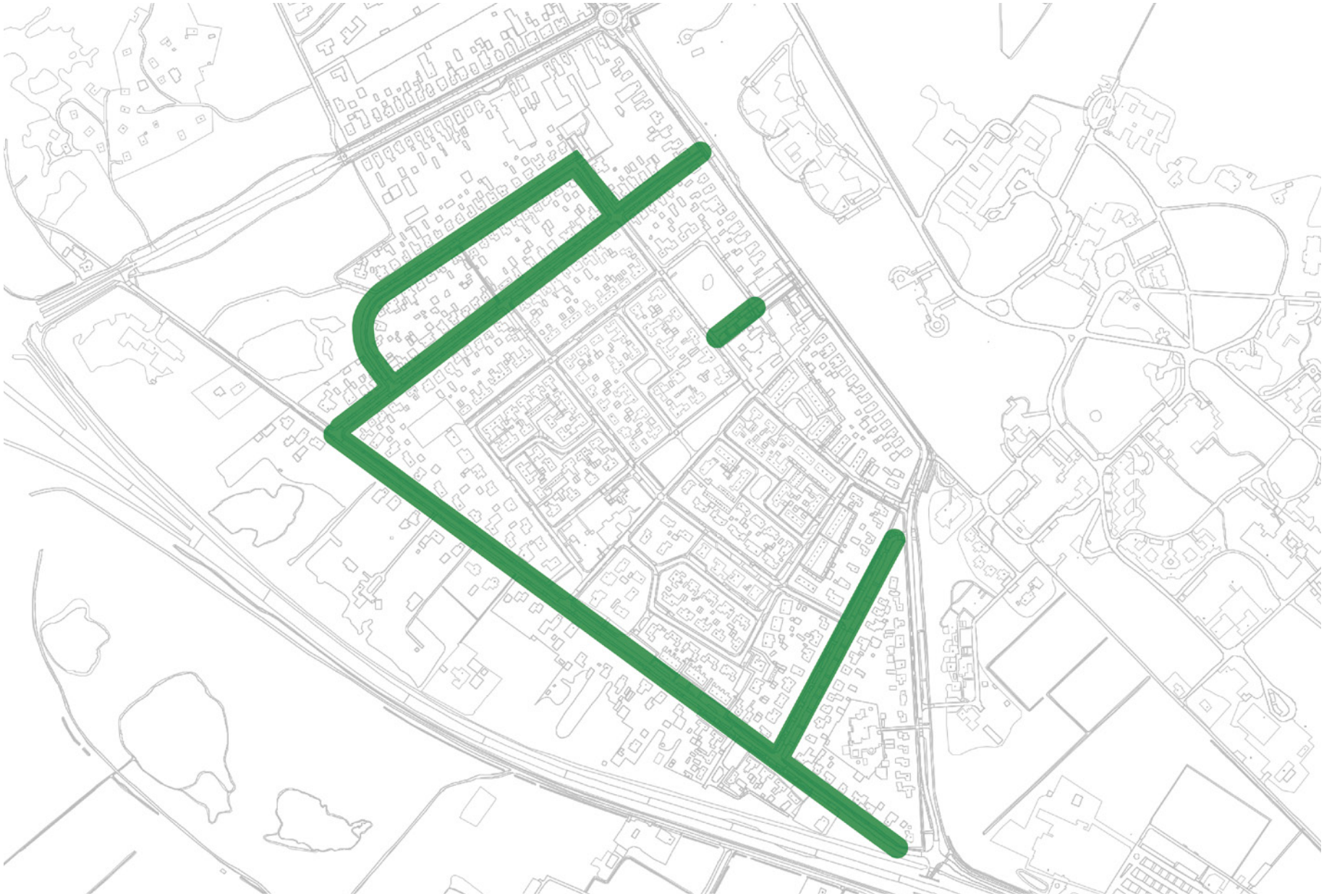

Groenstructuur bomen

Groenstructuur

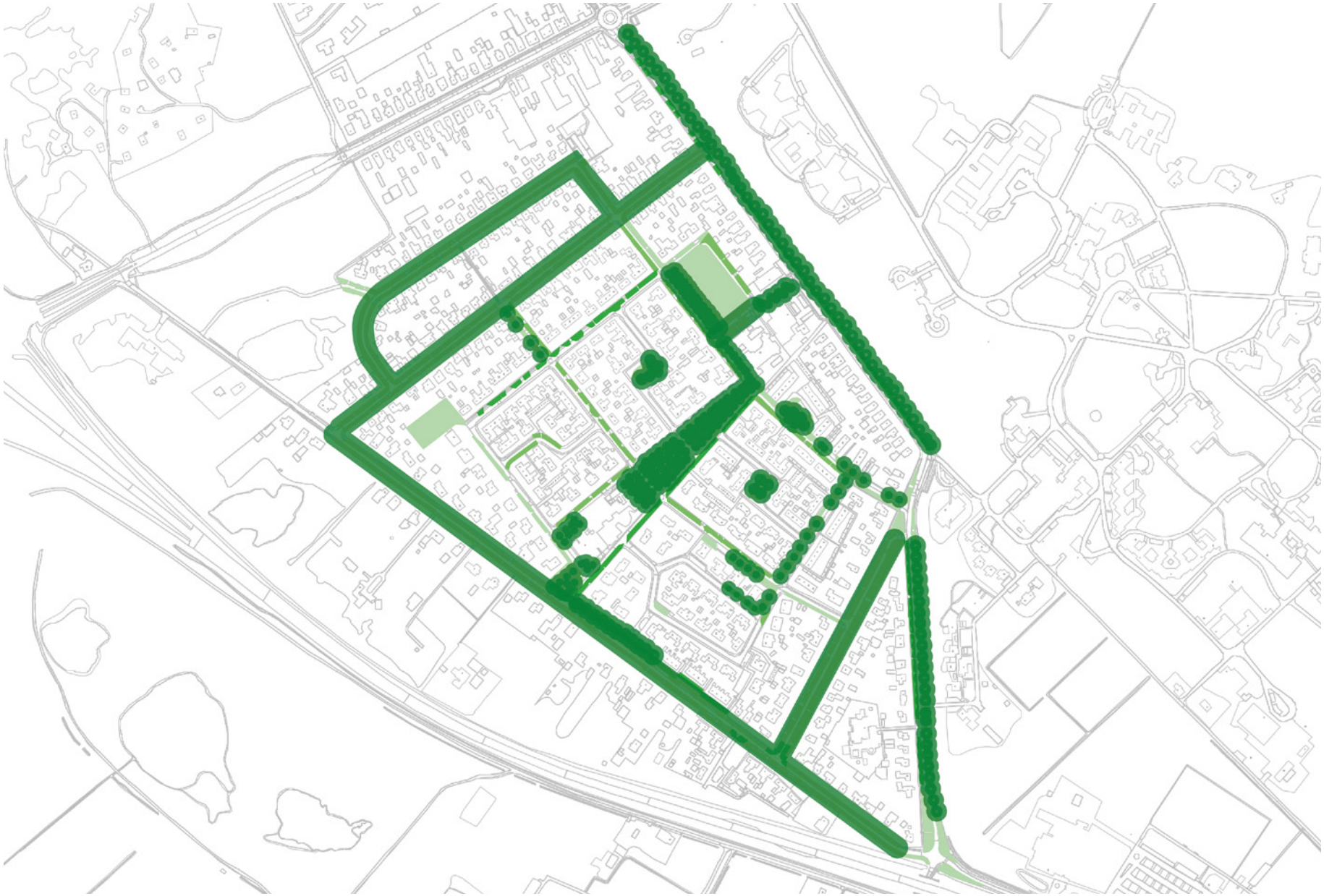

Bestrating

De bestrating in de wijk bestaat voor het grootste deel uit asfalt. Hier en daar zitten er kleine stukken met betonklinkers tussen op kruispunten of mini rotondes. Aan de kant van de Berkenweg zijn stukken gebakken klinkers op de kruisingen.

De Beukenlaan is geheel herbestraat met gebakken klinkers, maar was voorheen ook met asfalt bedekt. Ten slotte zijn er een paar punten op de nieuw bestrate Schipborgerweg met roze asfalt.

De materiaalkeuze van asfalt pastte in de tijdsgeest van vroeger. Een andere materialisering kan een bijdrage leveren aan het toekomstbestendiger maken van de wijk.

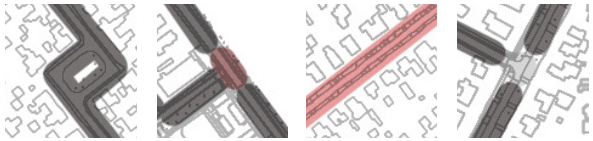

Asfalt | Roze asfalt | Gebakken klinkers | Beton klinkers

Asfalt, Sleedoornlaan (april 2020)

Mini rotonde, Hulstlaan (april 2020)

Kruising gebakken klinkers, Berkenweg en Oude Zeegsterweg (april 2020)

Gebakken klinkers, Beukenlaan (april 2020)

Tussenstukje betonklinkers, Sleedoornlaan (april 2020)

Roze asfalt, Schipborgerweg zicht op Beukenlaan (april 2020)

Samenvatting

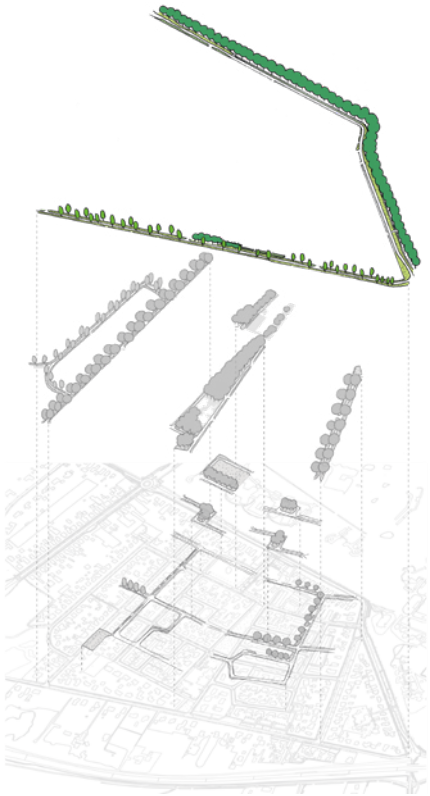

Rand

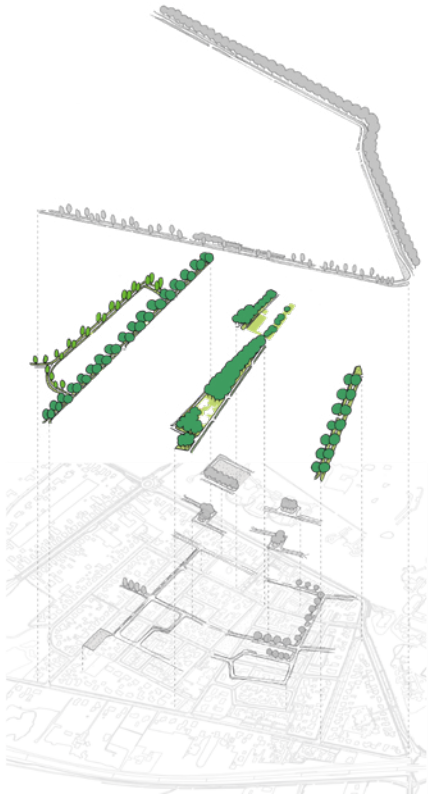

Groene lijnen

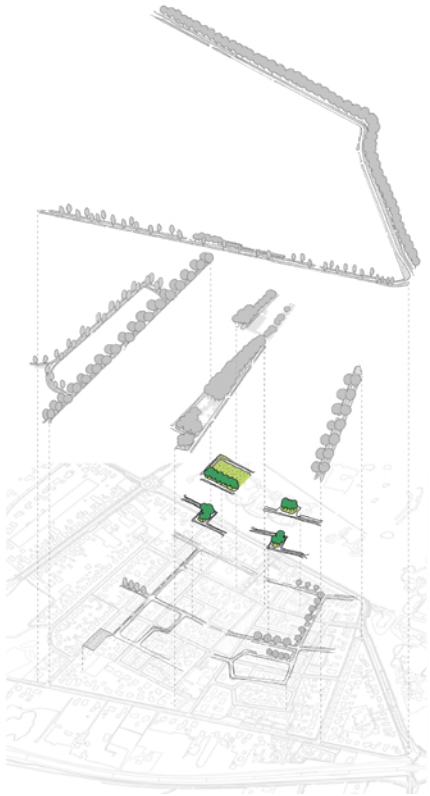

Accenten groen

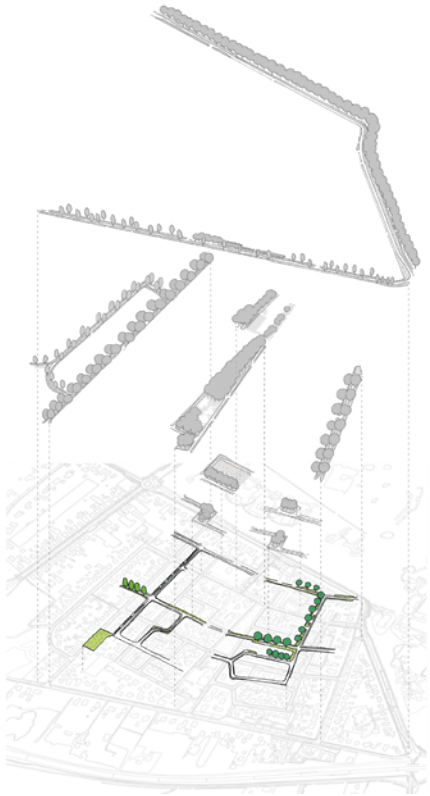

Draden van groen

Sterke herkenbare rand van de wijk. Duidelijk verschil in karakter tussen noord/oost en zuid. Binnenwereld kent een raamwerk van diverse structuren groen: lijnen en accenten. Daartussen bevinden draden van groen. Deze verschillen in karakter, soms zijn het straten met bomen, soms grasbermen, soms een heester/ blokhagen.

Er is dus een mooi startkapitaal. Hierop kan voort worden gebouwd. Er liggen kansen om meer eendheid te creëren. Lanen kunnen worden versterkt en aangezet en draden van groen afgemaakt.

Samenvatting

Rand

Bomenrij

Berkenlaan

Binnenwereld:

Groene lijnen

Beukenaan

Scheg

Accenten groen

Hofjes

Draden van groen

Blokhagen

Heestervakken

Gras

Westlaren, Zuidlaren
Herinrichting openbare ruimte
16-06-2020

LAOS
LANDSCHAPS
ARCHITECTUUR
EN STEDEBOUW

Kerklaan 30, Haren
Postbus 6070
9702 HB Groningen
050 5278218
contact@laoslandschap.nl
www.laoslandschap.nl

gemeente Tynaarlo

Kornoeljeplein 1
9481 AW Vries
0592 266 662
info@tynaarlo.nl
www.tynaarlo.nl